

THƯ VIỆN ĐH KHOA HỌC TỰ NHIÊN: MỘT CHẶNG ĐƯỜNG PHÁT TRIỂN

THƯ VIỆN CAO HỌC

Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên với tên gọi quen thuộc Thư viện Cao học – Graduate Library, đã trở nên gần gũi với rất nhiều đồng nghiệp trong và ngoài nước trong suốt mười năm qua. Bởi vì sự ra đời và những sinh hoạt tích cực của nó đã đánh dấu một bước đột phá trong hoạt động thông tin thư viện và đã tạo nên một bước ngoặt cho sự phát triển hệ thống thông tin thư viện Việt Nam.

Kể từ ngày 11/5/1995, Đại học Tổng hợp TP. HCM khai sinh ra một thư viện, hay đúng hơn là một “*mô hình thư viện hiện đại*”. Ngay sau khi thành lập và đi vào hoạt động, với nội dung nghiệp vụ gần như hoàn toàn đổi mới, với việc ứng dụng tin học triệt để và phong cách phục vụ mở, Thư viện Cao học đã dễ dàng thu hút sự đồng tình và ủng hộ trước hết là người sử dụng trong và ngoài ĐH Tổng hợp, tiếp đến là lãnh đạo các cấp, và sau cùng là đồng nghiệp xa gần. Thư viện Cao học áp dụng chính sách “*vết dầu loang*” để nhân rộng mô hình thư viện đổi mới này với phương châm CHUẨN HÓA – HỘI NHẬP – PHÁT TRIỂN. Dần dần với sự hỗ trợ tích cực của lãnh đạo ĐH Tổng hợp TP. HCM và sau này của ĐHQG và trường ĐH Khoa học Tự nhiên, Thư viện Cao học đã chủ động đứng ra tổ chức hội thảo và tập huấn để quảng bá mô hình thư viện hiện đại, thành lập Câu lạc bộ Thư viện thu hút 162 hội viên. Hệ quả là đã làm đổi mới sâu rộng về quan điểm, tổ chức, quản lý, và nghiệp vụ trong các thư viện đại học phía Nam trong những năm cuối thế kỷ 20 và tạo nên dấu ấn

sâu đậm về mô hình thư viện hiện đại luôn được đổi mới của Thư viện Cao học.

Sự phát triển của Thư viện Cao học thúc đẩy sự phát triển của nhiều thư viện bạn thông qua hoạt động tích cực của Câu lạc bộ thư viện trước đây và Liên hiệp thư viện đại học phía Nam sau này.

Nhân dịp kỷ niệm hai năm thành lập Câu lạc bộ Thư viện, GS.TS. Nguyễn Ngọc Giao, Chủ tịch các hiệp hội Khoa học Kỹ thuật TP. HCM, nguyên Hiệu trưởng ĐH Tổng hợp TP. HCM, Phó GD ĐHQG TP. HCM đã phát biểu “*Việc thành lập Câu lạc bộ Thư viện của Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên đã tạo nên một kết quả bất ngờ và là mối gắn kết các thư viện đại học trên địa bàn TP. HCM và vùng phụ cận đồng thời cũng góp phần thay đổi cách nhìn của xã hội đối với vai trò của thư viện, đặc biệt trong công tác giáo dục*”.

Trong lời bình của chương trình phóng sự “*Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên – Một mô hình thư viện hiện đại*” của đài truyền hình TP. Hồ Chí Minh thực hiện vào năm 2000 có đoạn kết như sau: “*Thông qua phương pháp quản lý và hoạt động của mình, Thư viện trường ĐH Khoa học Tự nhiên xứng đáng là một mô hình tiên tiến mà các thư viện khác nên quan tâm học tập. Thư viện đã thực hiện được việc mở rộng cánh cửa để độc giả tiếp cận thông tin một cách dễ dàng và nhanh chóng, đưa ngành thư*

viện nước ta vào một bước ngoặt mới với phương cách hiện đại, đã tạo sức mạnh và niềm tin cho các thư viện đại học trên bước đường phát triển đến một xã hội thông tin mở và điều này cũng đồng nghĩa với việc góp phần tích cực trong tiến trình phát triển và đổi mới sự nghiệp giáo dục ở nước ta hiện nay”.

Những người sáng lập Thư viện Cao học đã xây dựng mô hình thư viện theo quan điểm **“Chuẩn hóa nghiệp vụ và ứng dụng công nghệ mới”** nhằm động viên và thúc đẩy sự phát triển hệ thống thông tin thư viện nước nhà. Tuy nhiên như Galileo đã nói *“Kể tiên phong không phải lúc nào cũng dễ dàng”*.

GS.TS. Hoàng Kiếm, GD Trung tâm phát triển CNTT, ĐHQG TP. HCM, nguyên Trưởng Khoa CNTT, trường ĐH Khoa học Tự nhiên tâm sự *“Chúng tôi khâm phục các bạn – Đứng giữa một rừng nghịch lý nhưng các bạn đã nỗ lực vươn lên và động viên những người tốt làm theo mình”*.

Năm 1995, ngay sau khi thư viện được thành lập, một kho sách mở và một mạng máy tính cục bộ được xây dựng với việc sử dụng Web Server.

Đầu năm 1996, Thư viện Cao học bắt đầu sử dụng hệ điều hành nguồn mở Linux. Với việc sử dụng một Remote Access Server gồm 8 đường dây điện thoại, mạng Intranet của Thư viện Cao học được truy cập khắp nơi. Mặc dù chưa được quảng bá rộng rãi lắm, mạng Intranet Thư viện Cao học cũng được nhiều người quan tâm, đặc biệt trong giới trẻ TP. HCM tại thời điểm đó. Xét về mặt lịch sử Mạng Intranet Thư viện Cao học có trước Mạng Intranet Trí tuệ Việt Nam.

Năm 1997, Thư viện Cao học tham gia cuộc triển lãm **“Tháng Sách, Báo, Tài liệu Khoa học – Kỹ thuật”** từ 19/4 – 19/5/1997 tại Trung tâm Thông tin khoa học - Công nghệ TP. HCM. Thư viện Cao học đã giới thiệu **“Phương pháp nhận bô”** để tìm tin trên mạng Intranet và Internet; trình bày trang Web của Thư viện Cao học với việc truy cập từ 79 Trương Định đến máy chủ của Thư viện Cao học bằng “dialing up”. Có lẽ đây là lần đầu tiên một đơn vị thông tin thư viện giới thiệu công nghệ Web đến toàn thể mọi người tại một cuộc triển lãm về Khoa học công nghệ của TP. HCM.

Thư viện Cao học giới thiệu công nghệ Web trong cuộc triển lãm tại Trung tâm Thông tin Khoa học Công nghệ TP. HCM ngày 19/4/1997

Thư viện Cao học chủ động tổ chức nhiều cuộc hội thảo để quảng bá mô hình thư viện hiện đại. Cuộc hội thảo đầu tiên được tổ chức vào ngày 22/2/1997 quy tụ lãnh đạo thư viện của 10 trường thuộc ĐHQG TP. HCM nhằm thảo luận việc hợp tác và nối mạng liên kết trong ĐHQG; cuộc hội thảo có ý nghĩa nhất là **“Hội thảo bàn tròn định hướng phát triển thư viện”** vào ngày 20/12/1997. Hội thảo này quy tụ nhiều cán bộ thư viện từ nhiều địa phương khác nhau từ Huế đến đồng bằng Sông Cửu Long. Tại cuộc hội thảo này. Ông Nguyễn Minh Hiệp, GD Thư viện Cao học phát biểu *“Hãy phóng tầm nhìn qua những đường làng khúc khuỷu, ngõ hẻm quanh co để định hướng đi từ xa lộ đông người, nơi mà bạn bè khắp năm châu cùng tiến bước”*. Hội thảo này đã định một hướng phát triển là CHUẨN HÓA – HỘI NHẬP – PHÁT TRIỂN.

Năm 1998, Mạng ĐHQG TP. HCM được thành lập, liên kết 10 trường thành viên và kết nối Internet, mạng Intranet của Thư viện Cao học được tích hợp ngay và trang Web của Thư viện Cao học được xem như là trang Web đầu tiên trên mạng ĐHQG TP. HCM. Đầu năm 1998, Thư viện Cao học cho ra mắt Bản tin điện tử

trên mạng Internet và lưu hành cho đến ngày nay tại địa chỉ <http://www.glib.hcmuns.edu.vn/btclb.htm>

Tháng 10/1998, theo yêu cầu của một số trường bạn, Thư viện Cao học bắt đầu tổ chức những khóa tập huấn nghiệp vụ thư viện hiện đại. Khóa đầu tiên **“Sử dụng và tổ chức Thư viện hiện đại”** dành cho Trường ĐH Sư Phạm TP. HCM bao gồm cán bộ quản lý các khoa, phòng, ban và 16 cán bộ thư viện. Khóa thứ hai được tổ chức tại Thư viện ĐH Đà Lạt. Trong năm 1998 Thư viện Cao học còn tổ chức ba khóa tập huấn **“Nghiệp vụ thư viện hiện đại”** nữa. Đó là khóa tập huấn đầu tiên có chiêu sinh từ 2/11 – 21/11/1998, kết thúc khóa học, Câu lạc bộ Thư viện được thành lập; Hai khóa tiếp theo được tổ chức theo yêu cầu của ĐHQG TP. HCM từ 30/11 – 23/12/1998 nhằm tập huấn cho toàn thể cán bộ thư viện trong 10 trường thành viên của ĐHQG tại thời điểm đó.

Trong suốt ba năm hoạt động sôi nổi nhằm thúc đẩy việc đổi mới nghiệp vụ thư viện đại học trong khu vực phía Nam, Câu lạc bộ Thư viện mà nòng cốt là Thư viện Cao học đã tạo nên một kết quả bất ngờ đã làm thay đổi hoàn toàn bộ mặt thư viện các trường đại học khu vực phía Nam. Hoạt

Cuộc Hội thảo đầu tiên tại Thư viện Cao học
22/2/1997

Tập huấn cho các thư viện thuộc ĐHQG-HCM tại
Thư viện Cao học từ 30/11– 23/12/1998

động Thư viện Cao học gắn liền với hoạt động của Câu lạc bộ Thư viện. Những hoạt động tiêu biểu bao gồm:

- Hội thảo chuyên đề hàng quý được tổ chức tại Thư viện Cao học và các thư viện thành viên:
 1. **“Liên thông thư viện”** ngày 25/3/1999 tại Thư viện Cao học
 2. **“Chuẩn hóa nghiệp vụ I”** ngày 3/7/1999 tại Thư viện Cao học
 3. **“Chuẩn hóa nghiệp vụ II”** ngày 2/10/1999 tại Thư viện ĐH Nông Lâm
 4. **“Ổn định nghiệp vụ, Khai thác tư liệu điện tử, và thiết lập CSDL chuyên ngành”** ngày 21/11/2000 tại Thư viện ĐH Kiến trúc
 5. **“Thư viện điện tử”** ngày 25/3/2000 tại Thư viện Cao học
 6. **“Vai trò thư viện đại học”** ngày 30/6/2000 tại Thư viện ĐH Cần Thơ
 7. **“Chuẩn hóa – Hội nhập – Phát triển thư viện”** ngày 7/11/2000 tại Thư viện ĐH Mở - Bán công
- Tập huấn nghiệp vụ thư viện thường xuyên tại Thư viện Cao học và đôi khi cán bộ Thư viện Cao học đến tận cơ sở giúp đồng nghiệp

cải tạo thư viện như Thư viện ĐH Đà Lạt, ĐH Thủy sản Nha Trang, ĐH Sư Phạm, ĐH Nông Lâm, ĐH DL Văn Lang, ĐH DL Hùng Vương, vv... Các khóa tập huấn cung cấp những kỹ năng kỹ thuật giúp đồng nghiệp cải tạo và xây dựng thư viện theo hướng hiện đại nhằm tiến đến xây dựng thư viện điện tử. Dần dần các thư viện đại học khu vực phía Nam đã đổi mới một cách đồng bộ: Cải tạo kho sách từ sắp xếp theo kích cỡ thành xếp theo môn loại; kho sách được mở từng phần đến toàn phần; giải thể kho giáo trình bao cấp; sử dụng Bảng phân loại thập phân Dewey thay cho BBK và 19 dãy; sử dụng mục lục chủ đề thay cho mục lục phân loại; sử dụng phần mềm quản lý thư viện dựa trên web thay cho CDS/ISIS; tổ chức dịch vụ tham khảo; sử dụng công nghệ web để trình bày thông tin và xuất bản điện tử; vv...

- Bản tin điện tử Thư viện Cao học và Câu lạc bộ Thư viện được xuất bản hàng tháng trên mạng Internet và được công ty FAHASA TP. HCM tài trợ để photocopy gửi đến

Hội thảo chuyên đề của Câu lạc bộ Thư viện tại Thư viện Cao học và thư viện thành viên

Tập huấn cho Thư viện ĐH Thủy sản Nha Trang, từ 11– 16/9/2000

toàn thể hội viên Câu lạc bộ Thư viện và nhiều thư viện khác khắp nơi. Chính bản tin điện tử Câu lạc bộ Thư viện do Thư viện Cao học phát hành đã thông tin kịp thời những hoạt động đổi mới của hệ thống thư viện đại học phía Nam cho cả nước, đã tạo sự chuyển biến tích cực trong nhận thức của đồng nghiệp phía Bắc. Điều này đã đóng góp tích cực trong sự nghiệp phát triển hệ thống thông tin thư viện nước ta.

Tháng 3/2000, Ông Nguyễn Minh Hiệp đại diện cho Câu lạc bộ Thư viện phía Nam và Thư viện Cao học đã mang bộ DDC 21 giới thiệu cho đồng nghiệp phía Bắc tại một cuộc hội thảo quan trọng do Vụ Thư viện, Bộ văn hóa thông tin tổ chức tại hội trường 3/5 vào ngày 17/3/2000. Cuộc hội thảo quy tụ hầu hết những nhân vật quan trọng trong ngành thông tin thư viện và được đánh giá như là một hội thảo của Hội đồng khoa học của ngành. Cuộc hội thảo đã đặt nền tảng cho việc biên dịch và ứng dụng khung Phân loại thập phân Dewey rộng rãi sau này.

Ngày 15/10/2001, khai giảng Khóa đào tạo trung cấp “*Thư viện điện tử*” do Thư viện Cao học phối hợp với Trường Tin học viễn thông Biên Hòa tổ chức với

Khai giảng Khóa đào tạo trung cấp “*Thư viện điện tử*”, 15/10/2001

mã ngành CNTT (10.02.03). Lớp học quy tụ 22 học viên bao gồm cán bộ thư viện đang công tác tại các cơ sở thông tin thư viện ở trong và ngoài TP. HCM. Học viên học trong những ngày Thứ Năm, Thứ Bảy và Chủ nhật hàng tuần và kéo dài trong 14 tháng tại Thư viện Cao học.

Các khóa tập huấn nghiệp vụ thông tin thư viện được Thư viện cao học tổ chức đều đặn và thu hút nhiều đồng nghiệp ở nhiều cơ sở thư viện khác nhau. Nhằm nâng cao hiệu quả đào tạo, Thư viện Cao học đã phát hành một số giáo trình và sách chuyên ngành do ĐHQG xuất bản như: “*Chọn tiêu đề đề mục cho thư viện*”, “*Tổng quan khoa học thông tin và thư viện*”, “*Sổ tay quản lý thông tin – thư viện*”, “*Hướng dẫn thực hành phân loại thập phân Dewey*.”

Hội thảo nghiên cứu và dịch thuật Bảng Phân loại Dewey tại Bộ Văn hóa Thông tin 17/3/2000

Sách chuyên ngành thông tin thư viện do Cán bộ Thư viện Cao học biên soạn

Hội nghị thành lập Liên hiệp Thư viện đại học khu vực phía Nam, 7/6/2001

Hội thảo lần thứ nhất Liên hiệp Thư viện đại học Bắc-Nam tại Nha Trang, 19-20/7/2004

Năm 2001, Thư viện Cao học chủ động vận động thành lập Liên hiệp thư viện các trường đại học khu vực phía Nam. Ngày 7/6/2001 Hội nghị thành lập Liên hiệp thư viện các trường đại học khu vực phía Nam (viết tắt là FESAL = Federation of Southern Academic Libraries) được tổ chức tại Trường ĐH Khoa học Tự nhiên TP. HCM. FESAL đã qua hai lần đại hội, ThS. Nguyễn Minh Hiệp, GD Thư viện Cao học – nay là Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên (viết tắt là NSL = Natural Sciences Library) giữ chức vụ chủ tịch Ban chấp hành suốt hai nhiệm kỳ. Một lần nữa NSL đóng vai trò hạt nhân trong hoạt động hợp tác liên thông của FESAL. Những cuộc hội thảo phong phú và đa dạng hơn được tổ chức trên nhiều địa bàn khác nhau: TP. HCM, Cần Thơ, Nha Trang, Đà Nẵng, Huế, vv...

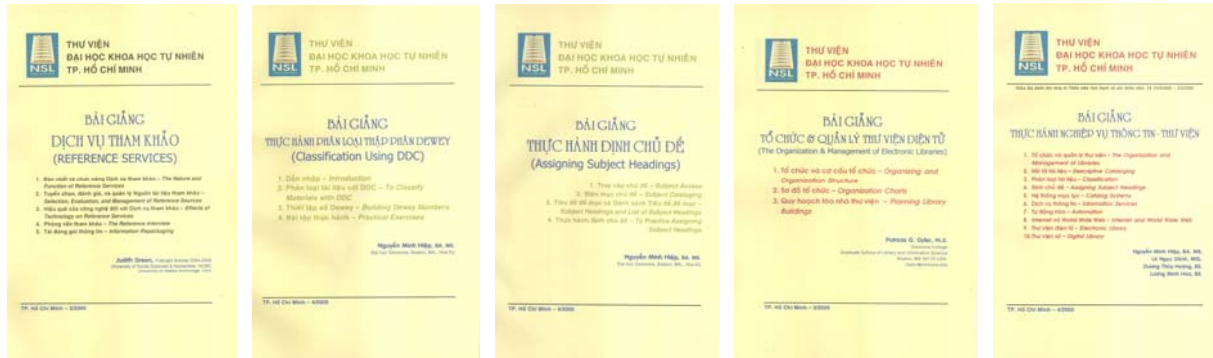
Theo sáng kiến của Ban chấp hành FESAL, những sinh hoạt chung giữa hai Liên hiệp thư viện đại học phía Bắc và phía Nam đã được xúc tiến, cụ thể là đã tổ chức hai lần hội thảo chung tại ĐH Thủy sản Nha Trang vào ngày 19-20/7/2004 và ĐHQG Hà Nội vào ngày 11-12/12/2004.

Kể từ năm 2001, Bản tin điện tử FESAL và Thư viện Cao học, nay là Bản tin ***“Thư viện – Công nghệ thông tin”*** được ấn hành phong phú về nội dung và đẹp về hình thức với sự tài trợ kinh phí của Công ty máy tính và truyền thông CMC, Công ty dịch vụ thông tin EBSCO, Công ty CNTT Phúc An, Công ty CNTT One, Công ty FPT, Công ty HP, Công ty CNTT Visco và Công ty 3M.

Từ năm 2002 đến nay, những khóa tập huấn do NSL phối hợp với FESAL được tổ chức quy mô và chất lượng được

Bản tin điện tử Thư viện Cao học

Giáo trình powerpoint của Thư viện Cao học

nâng cao, với chương trình bao gồm 7 học phần:

1. Tổ chức và Quản lý Thư viện điện tử – The Organization and Management of Electronic Libraries
2. Phân loại Dewey – Classification Using Dewey
3. Định chủ đề – Assigning Subject Headings
4. Mô tả AACR2 – Description Using AACR2
5. Biên mục MARC 21 và Dublin Core – Data Entry in Cataloging Using MARC 21 and Dublin Core
6. Dịch vụ tham khảo – Reference Services
7. Thư viện số – Digital Library

Trong năm 2005 bắt đầu có sự hợp tác giảng dạy của chuyên gia nước ngoài,

cụ thể là lớp “**Tổ chức và Quản lý Thư viện điện tử – The Organization and Management of Electronic Libraries**” do GS. Patricia Oyler, Giáo sư Trường Cao học Khoa học thông tin thư viện, ĐH Simmons, Hoa Kỳ giảng dạy từ 28/3 – 02/4/2005 và lớp “**Dịch vụ tham khảo – Reference Services**” do GS. Judith Green, Chuyên gia tham khảo ĐH. Alaska Anchorage, Hoa Kỳ giảng dạy từ 9/5 – 14/5/2005.

Giáo trình powerpoint cũng được biên soạn công phu hỗ trợ đắc lực cho những khóa tập huấn của NSL và FESAL.

NSL cũng đã phối hợp với Viện nghiên cứu Phật học Việt Nam để tổ chức một khóa huấn luyện nghiệp vụ thư viện đặc biệt cho các Tăng Ni từ 3/5 – 7/5/2005 tại Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên.

Năm 2003, được sự tin nhiệm của

Lớp tập huấn “Tổ chức và quản lý Thư viện điện tử” do GS. Patricia Oyler giảng dạy

Lớp tập huấn “Dịch vụ tham khảo” do GS. Judith Green giảng dạy

Lớp tập huấn “**Thực hành nghiệp vụ Thông tin Thư viện**” cho Tăng Ni toàn quốc

Hội thảo về Dự án “**Hệ thống thông tin thư viện điện tử liên kết các trường đại học**”

Hội đồng đại học TP. HCM, NSL được giao nhiệm vụ nghiên cứu để xây dựng dự án “**Hệ thống thông tin thư viện điện tử liên kết các trường đại học**”. Dự án được giao trường ĐH Khoa học Tự nhiên làm chủ đầu tư. Phạm vi liên kết của dự án bao gồm các trường ĐH Kỹ thuật, ĐH Sư phạm, ĐH Kinh tế, ĐH Y-Dược, ĐH Công nghiệp, ĐH Sư phạm Kỹ thuật, ĐH Mở - Bán công, ĐH DL Kỹ thuật Công nghệ, ĐH Khoa học Tự nhiên và Trung tâm Khoa học Công nghệ TP. HCM. Trong năm nay NSL cũng tiến hành dự án “**Cải tạo và Nâng cấp Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên**” bao gồm hai nội dung: di dời thư viện đến tòa nhà 11 tầng và xây dựng

Thư viện số.

Ngay từ khi thành lập, Thư viện Cao học đã xây dựng ngay một bộ phận tham khảo trong thư viện và hiện nay Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên có một Phòng tham khảo với tài nguyên tham khảo lên đến 5.000 bản và một Dịch vụ tham khảo đã đi vào nề nếp. Bộ phận này chủ động cung cấp thông tin cho mọi đối tượng độc giả, được xem như bộ phận nổi bật nhất trong hoạt động của thư viện.

Từ năm 2003, NSL phối hợp với Công ty Integrated e-Solutions Việt Nam để nghiên cứu, dịch thuật và phổ biến Phần mềm nguồn mở thư viện số Greenstone. NSL trở thành thư viện đầu tiên trong

Thư viện Đại học Khoa học Tự nhiên tiên phong trong việc xây dựng Phòng Tham khảo

nước xây dựng Thư viện số. Hiện nay NSL đã xây dựng hàng chục bộ sưu tập thư viện số bằng Greenstone; cũng bằng công nghệ này, NSL đã hiện đại hóa Dịch vụ tham khảo bằng cách tái đóng gói thông tin lên CD-ROM để cung cấp cho người sử dụng với phương châm **“Phòng tham khảo Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên, nơi sử dụng công nghệ để chuyển câu hỏi thành câu trả lời”**.

Một bước tiên phong nổi bật nhất hiện nay của Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên là hiện đại hóa công tác biên mục cho phù hợp với xu thế kỹ thuật số. NSL sử dụng chuẩn Dublin Core để biên mục tài liệu. Bằng cách dùng những phần mềm nguồn mở, NSL có thể kết xuất biểu ghi dạng Dublin Core và MARC, đồng thời

chuyển những biểu ghi MARC qua Dublin Core.

Qua chặng đường 10 năm xây dựng và phát triển, Thư viện Cao học trước đây hay Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên ngày nay xứng đáng là ngọn cờ đầu trong đổi mới và phát triển sự nghiệp thông tin thư viện; đồng thời đã “cầm tay chỉ việc” giúp hàng chục thư viện đại học đổi mới cũng như đào tạo hàng trăm cán bộ thư viện nắm bắt những kỹ năng kỹ thuật cần thiết để hiện đại hóa thư viện.

Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên TP. HCM xứng đáng là một trong những NHÀ TIÊN PHONG trong sự nghiệp đổi mới hoạt động thông tin thư viện Việt Nam trong giai đoạn Công nghiệp hóa-hiện đại hóa hiện nay.

TRANG NHÀ CỦA THƯ VIỆN ĐH KHOA HỌC TỰ NHIÊN

Đến với Thư viện ĐH Khoa học Tự nhiên – Hãy **“Login”** trước khi **“Walking”**